

POSITION PAPER KINDERRECHTENCOALITIE

ONDERWIJSKWALITEIT VANUIT KINDERRECHTENPERSPECTIEF

NOVEMBER 2015

De Kinderrechtencoalitie Vlaanderen is een netwerk van 26 niet-gouvernementele organisaties die in de brede zin actief zijn rond kinderrechten. Haar voornaamste taak bestaat uit het toezien op de naleving van het VN-Kinderrechtenverdrag in België. Samen met haar Franstalige zusterorganisatie, la CODE, coördineert ze het alternatief rapport over de toestand van kinderrechten in België aan het VN-Comité voor de Rechten van het Kind in Genève.

De Kinderrechtencoalitie bestaat uit: Arktos, Awel, Child Focus, CREFI, Gezinsbond, Jong & Van Zin, Minorndako & Juna, Kinderrechtenhuis vzw, Kinderrechtswinkel, Liga voor Mensenrechten, Plan België, Vivès, Ecpat België, GRIP, Medimmigrant, Onderzoekscentrum Kind en Samenleving, Rondpunt, Steunpunt Jeugdhulp, Tumult, Uit De Marge, UNICEF België, Vlaams Welzijnsverbond, VCOV, KIYO ngo voor kinderrechten, Vormen en Welzijnszorg.

Inhoud

Wat is onderwijskwaliteit vanuit een kinderrechtenperspectief?	1
Recht op onderwijs vanuit het IVRK	2
Verduidelijking in “The Aims of education”	3
Brede toepassing vanuit het IVRK	3
Conclusie	5
Meer informatie	5
Kinderrechten als basis van het nieuw referentiekader onderwijskwaliteit	6
Achtergrond	6
Basiscriteria	6

WAT IS ONDERWIJSKWALITEIT VANUIT EEN KINDERRECHTENPERSPECTIEF?

Voor de Kinderrechtencoalitie is dit een onderwijs dat in al haar aspecten vertrekt vanuit kinderrechten. Hiermee bedoelen we dat kinderen niet enkel geïnformeerd worden over hun rechten, maar ook dat hun rechten binnen de onderwijsinstelling gerespecteerd en vooral gerealiseerd worden. Dit gaat van het beschermen van kinderen en jongeren tegen geweld en pesten, over het installeren van de nodige participatiekanalen op school tot het onderwijzen van kinderen over hun rechten en verantwoordelijkheden,

waarbij steeds de nadruk ligt op wederzijds respect. Zo krijgen leerlingen zowel kennis als vaardigheden mee die een fundering kunnen leggen voor effectief democratisch burgerschap.¹

Kwaliteitsvol onderwijs zet prioritair in op **gelijke kansen**. Kwaliteitsvol onderwijs zorgt er voor dat er geen talenten worden verspild. Dat de school een sociale lift is die er voor zorgt dat elk kind ten volle zijn capaciteiten kan ontplooiën. Een onderwijs waarbij de socio-economische achtergrond van een kind niet doorweegt op zijn leerprestaties.

De vraag die men zich hierbij kan stellen, is: “Wat doen schoolbestuur en schoolteam in elk aspect van het schoolgebeuren om de kinderrechten overal ten volle te realiseren, nu en in de toekomst?”.² Deze holistische benadering van het realiseren van kinderrechten op school heeft de volgende kenmerken:

- Kinderrechten moeten **gerealiseerd** worden. Dit gebeurt door niet alleen kinderrechten te respecteren, maar er ook een actieve invulling aan te geven: actief opkomen voor kinderrechten, en investeren in initiatieven die rechten van kinderen promoten en bevorderen.
- Kinderrechten hebben betrekking op **alle actoren** binnen de hele schoolgemeenschap (directie, leerkrachten en ander personeel, leerlingen, ouders, externe partners, de buurt,...)
- Kinderrechten zijn van toepassing in **alle aspecten** van het schoolgebeuren (pedagogische visie, regelgeving, activiteiten, inhoud van de lessen en het lesmateriaal, interacties en tussen de verschillende actoren, attitudes, kennis, ...)
- Kinderrechten gelden voor **alle kinderen** zowel in eigen omgeving als elders in de wereld (universaliteit). En dit zowel in het **heden als in de toekomst** (duurzaamheid).

We baseren ons hierbij op twee gezaghebbende bronnen vanuit de Verenigde Naties:

- Het **Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind** (verder: IVRK).

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind van de Verenigde Naties werd goedgekeurd in New York op 20 november 1989. 196 staten hebben dit Verdrag geratificeerd, waaronder België. Eens geratificeerd, is de staat juridisch gebonden door alle Verdragsbepalingen.

- Het **Algemeen Commentaar (General Comment) nr. 1 “The Aims of Education”**

Een General Comment of Algemeen Commentaar, opgesteld door het VN-Comité voor de Rechten van het Kind, is een gezaghebbende leidraad voor de interpretatie van een bepaald artikel en/of principe uit het IVRK. Voor de lidstaten bevat een Algemeen Commentaar meer concrete aanbevelingen omtrent het in de praktijk brengen van de in het IVRK gewaarborgde rechten.

RECHT OP ONDERWIJS VANUIT HET IVRK

Het IVRK bevat twee specifieke artikels rond onderwijs.

---

¹ Kinderrechtencoalitie (2014), *Kinderrechtenforum10. Kinderrechteneducatie in het onderwijs*, p. 19

² Ang, F. (2014), *Children’s Rights Schools: the larger framework*, Vormen vzw; Kinderrechtenforum 10 (2014), *Kinderrechteneducatie in het onderwijs*, pp. 26-27

- Artikel 28 erkent het recht op onderwijs en het recht dit op een geleidelijke manier en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken.
- Artikel 29 specificeert de doelen van het onderwijs. Onderwijs moet gericht zijn op:
  - o De zo volledig mogelijke **ontplooiing** van de persoonlijkheid, talenten en geestelijke en lichamelijke vermogens van het kind.
  - o Het bijbrengen van **eerbied voor de rechten van de mens** en de fundamentele vrijheden, en voor de in het Handvest van de Verenigde Naties vastgelegde beginselen.
  - o Het bijbrengen van eerbied voor de ouders van het kind, voor zijn of haar eigen **culturele identiteit, taal en waarden**, voor de nationale waarden van het land waar het kind woont, het land waar het is geboren, en voor andere beschavingen dan de zijne of de hare.
  - o De voorbereiding van het kind op een **verantwoord leven in een vrije samenleving**, in de geest van begrip, vrede, verdraagzaamheid, gelijkheid van geslachten, en vriendschap tussen alle volken, etnische, nationale en godsdienstige groepen en personen behorend tot de oorspronkelijke bevolking
  - o Het bijbrengen van eerbied voor de **natuurlijke omgeving**.

VERDUIDELIJKING IN “THE AIMS OF EDUCATION”

In haar Algemeen Commentaar “*The Aims of Education*” verduidelijkt het Comité voor de Rechten van het Kind gedetailleerd hoe de verschillende onderwijsdoelen uit Artikel 29 van het IVRK moeten geïnterpreteerd en gerealiseerd worden. We kunnen hieruit volgende richtlijnen samenvatten voor ons Vlaams onderwijs:

- Het kind staat steeds **centraal** in het onderwijsproces.
- **Waardenopvoeding** en **mensenrechteneducatie** met inbegrip van **kinderrechten** maken inherent deel uit van het onderwijs.
- Zowel het **curriculum** als de gebruikte **methoden** zijn **kindvriendelijk**.
- **Schoolbeleid- en cultuur** zijn doordrongen van kinderrechten.

BREDE TOEPASSING VANUIT HET IVRK

Niet alleen de specifieke artikels rond onderwijs uit het IVRK, en de bijkomende verduidelijking vanuit *The Aims of Education*, bieden de nodige kapstokken om te komen tot een kwaliteitsvol onderwijs vanuit een kinderrechtenperspectief. Het IVRK moet hierbij in zijn geheel in beschouwing genomen worden. We geven twee invalshoeken mee en passen deze toe op de onderwijscontext:

1. **VIER BASISPRINCIPES**

Het IVRK steunt op vier basisprincipes: **non-discriminatie, recht op leven, overleven en ontwikkeling, recht op participatie en het belang van het kind**. Deze basisprincipes gelden transversaal over alle rechten heen en moeten ervoor zorgen dat het IVRK ten volle gerealiseerd kan worden.

Toegepast op het onderwijs kunnen de vier basisprincipes als volgt worden geïnterpreteerd:

- **Non-discriminatie:** de gelijke toegang tot en gelijke behandeling op school. Dit geldt niet alleen voor kinderen met een beperking, maar gaat ook over gelijke onderwijskansen, de strijd tegen discriminatie en racisme en pesten op school, interacties tussen leerlingen en met het onderwijspersoneel, enz.
- **Recht op participatie:** Elk kind heeft recht op een eigen mening, die zij/hij ook mag uitspreken. In zaken die kinderen aanbelangen, moet de mening van kinderen serieus genomen worden. Het spreekt voor zich dat de school dé plek zou moeten zijn waar kinderen aangemoedigd worden om te participeren en inspraak te hebben.
- **Recht op (over)leven en ontwikkeling:** de school heeft als doel het stimuleren van een harmonieuze en holistische ontwikkeling van het kind. Dit moet ook zichtbaar gemaakt worden in het curriculum: er dient evenveel aandacht te gaan naar vaardigheden die een kind nodig heeft om nu en later in een vrije maatschappij te functioneren, als naar bijvoorbeeld taal en wiskunde. Bovendien moet er een evenwicht zijn tussen wat een kind nu meteen kan gebruiken en wat hij of zij leert voor later.
- **Belang van het kind:** In dit alles zal men steeds het kind centraal stellen en het beste belang van het kind nastreven. Om dit te doen is het belangrijk steeds te luisteren naar het kind zelf over zaken die hen aanbelangen binnen het schoolgebeuren, en om ook ouders en eventueel anderen te betrekken. In het Algemeen Commentaar bij het artikel rond het belang van het kind (art. 3 IVRK) staat het volgende met betrekking tot het onderwijs:

*“It is in the best interests of the child to have access to quality education, including early childhood education, non-formal or informal education and related activities, free of charge. All decisions on measures and actions concerning a specific child or a group of children must respect the best interests of the child or children, with regard to education. **In order to promote education, or better quality education, for more children, States parties need to have well-trained teachers and other professionals working in different education-related settings, as well as a child-friendly environment and appropriate teaching and learning methods, taking into consideration that education is not only an investment in the future, but also an opportunity for joyful activities, respect, participation and fulfilment of ambitions.** Responding to this requirement and enhancing children’s responsibilities to overcome the limitations of their vulnerability of any kind, will be in their best interests.”³*

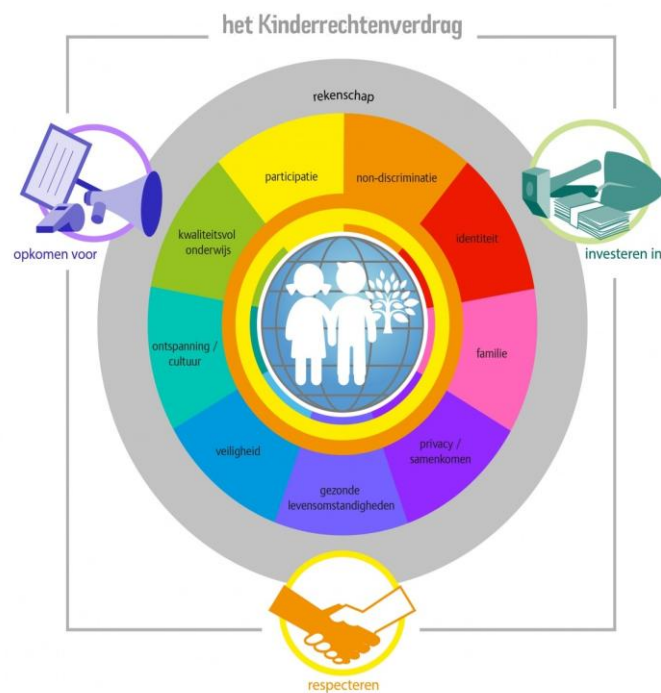
2. CATEGORIEËN VAN RECHTEN

Naast het respect voor de vier basisprincipes, betekent het realiseren en respecteren van de rechten van het kind dat er op school specifiek aandacht is voor het **hele spectrum van kinderrechten** uit het IVRK. Het IVRK bevat alle soorten rechten: zowel **burgerlijke, politieke, economische, sociale als culturele rechten**.

Hieronder volgt een visuele voorstelling van de belangrijkste categorieën van kinderrechten waaraan een school aandacht moet besteden, wil ze de principes en rechten uit het IVRK realiseren (= opkomen voor, investeren in en respecteren).

---

³ General Comment no. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para.1), CRC/C/GC/14, art. 79

Bron: Vormen vzw/Partners voor Kinderrechtenscholen

CONCLUSIE

Kwaliteitsvol onderwijs vanuit een kinderrechtenbenadering is onderwijs waarin het kind centraal staat in het onderwijsproces en waarbij actief wordt gewerkt aan de realisatie van kinderrechten. In het hele schoolbeleid, - cultuur en in het curriculum wordt vertrokken vanuit het hele spectrum van kinderrechten en vanuit de vier basisprincipes van het IVRK.

Kinderrechten vormen een verbindend kader tussen alle uitdagingen die op het onderwijs afkomen (omgaan met pesten, diversiteit, taal, burgerschap, armoede, radicalisering, klimaat,...). Als dusdanig is werken met en rond kinderrechten dus geen extra opdracht voor de scholen, maar juist een extra hefboom om hun kernopdrachten waar te maken.

MEER INFORMATIE

Voor meer informatie over de meerwaarde en de voordelen van een kinderrechtenbenadering in het onderwijs, de huidige stand van zaken van kinderrechten binnen de onderwijsregelgeving, - doelstellingen en – praktijk, enkele goede praktijken en tot slot een aantal concrete aanbevelingen over kinderrechten in het onderwijs, verwijzen we door naar de publicatie “**Kinderrechtenforum 10/2014. Kinderrechteneducatie in het onderwijs**” van de Kinderrechtencoalitie.

Ook in het recente UNICEF-rapport “**Teaching and learning about child rights: A study of implementation in 26 countries**” wordt onderstreept dat de kennis en het begrip van kinderrechten essentieel zijn voor hun toepassing. Het systematisch aanleren van kinderrechten in de scholen is dus fundamenteel voor de reële uitvoering van het IVRK.

KINDERRECHTEN ALS BASIS VAN HET NIEUW REFERENTIEKADER ONDERWIJSKWALITEIT

We trachten het denkkader rond onderwijskwaliteit concreet te maken door het toe te passen op de geplande ontwikkeling van een nieuw **referentiekader onderwijskwaliteit**. Op basis van de hierboven geformuleerde criteria schuiven we enkele insteken en aandachtspunten naar voor die aantonen hoe er bij dit proces kan vertrokken worden vanuit een kinderrechtenbenadering.

ACHTERGROND

Vlaams minister van onderwijs, mevrouw Hilde Crevits, heeft het in haar beleidsnota (2014) over de **aanvulling van het referentiekader voor onderwijskwaliteit**⁴. In februari 2015 heeft ze de opdracht gegeven aan de onderwijsinspectie om een coördinerende rol op te nemen om met de belanghebbenden het referentiekader onderwijskwaliteit te hervormen.

Dit referentiekader voor onderwijskwaliteit vertrekt volgens de Kinderrechtencoalitie het best vanuit een kinderrechtenbenadering.

Dit betekent dat het referentiekader in elk domein en in elk onderdeel rekening houdt met en vertrekt vanuit de rechten van kinderen. Op die manier kan elke betrokken partij er mee voor zorgen dat de rechten van kinderen centraal staan in het hele onderwijs- en schoolbeleid en dat er steeds gehandeld wordt vanuit het belang van het kind.

BASISCRITERIA

Volgens de Kinderrechtencoalitie kan het nieuw referentiekader onderwijskwaliteit uitgewerkt worden vanuit een kinderrechtenbenadering als het de volgende basiscriteria uit de *The Aims of Education* in acht neemt:

Het kind staat centraal

1. Vanuit een kinderrechtenbenadering staat het kind centraal in het onderwijs en dus ook in het gehele referentiekader onderwijskwaliteit. Andere zaken in het referentiekader als onderwijskundige processen, gebruikte pedagogische methodes, ruimte,... dienen hier rekening mee te houden. Dit impliceert dat het referentiekader dat zal worden gebruikt niet per se lineair is, maar dat het aandacht dient te hebben voor de eigenheid, specifieke noden en processen van leren en het benutten van het volle potentieel van elk kind.
2. In het referentiekader moet worden nagegaan in welke mate de school werk maakt van kindgericht onderwijs, d.w.z. met als doel de brede ontwikkeling van de persoonlijkheid van het kind, talenten en

---

⁴ Hilde Crevits (2014). *Beleidsnota Onderwijs*, Vlaams Parlement, p. 52

ambities, er rekening mee houdend dat elk kind unieke eigenschappen, interesses, mogelijkheden en leernoden heeft.

3. Het ultieme doel van het onderwijs, namelijk het maximaliseren van de kansen en mogelijkheden van elk kind om ten volle en op een verantwoordelijke manier te kunnen participeren aan een vrije samenleving, wordt in kaart gebracht en nagegaan. Indicatoren dienen hiervoor te worden opgesteld.

Waardenopvoeding en mensenrechteneducatie

4. Educatieve programma's met het oog op wederzijds begrip, vrede en tolerantie worden in kaart gebracht.
5. De mate waarin mensenrechtenwaarden, met inbegrip van kinderrechten, op school en daarbuiten worden gepromoot, wordt in kaart gebracht.
6. De mate waarin leerkrachten en ander personeel bijscholingen volgen over de principes en bepalingen van het Kinderrechtenverdrag en hieraan gelinkte thema's, wordt nagegaan.

Curriculum en onderwijsmethodes

7. De mate waarin het kind kan participeren op school, wordt in kaart gebracht. Onderwijskundige processen, pedagogische methodes en de leeromgeving moeten hieraan aangepast zijn.
8. Onderwijs moet een holistische ontwikkeling van het kind beogen, en ook op die manier in kaart worden gebracht. In het referentiekader moet aandacht uitgaan naar fysieke, mentale, spirituele en emotionele aspecten van ontwikkeling; de intellectuele, sociale en praktische dimensies van het onderwijs en zowel focussen op wat het kind nu aangaat als de levenslange aspecten van leren.

Voorbeelden

- o Zorgen voor diversiteit van de leermiddelen.
- o Toezien of de gehanteerde methodes, leerstrategieën en werkvormen vertrekken vanuit de specifieke noden van kinderen.
- o Vertrekken vanuit de specifieke talenten en competenties van kinderen.
- o In het evalueren van het bereiken van de gestelde leerdoelen rekening houden met alle facetten, specifieke eigenschappen en noden van het kind

Schoolbeleid en –cultuur

9. Een veilige leeromgeving en geweldloze schoolcultuur moeten gegarandeerd worden.
10. Discriminatie is uit den boze (o.a. discriminatie van kinderen met een beperking, genderdiscriminatie, op basis van etnische achtergrond,...). Er moet in kaart worden gebracht op basis van wat de school al dan niet bepaalde kinderen weigert.
11. De school moet een actief beleid voeren tegen racisme, xenofobie en andere hieraan gerelateerde intolerantie. Dit beleid dient in kaart te worden gebracht.
12. De mate waarin het schoolbeleid waarden als vrijheid, wederzijds begrip, vrede, tolerantie, gendergelijkheid, vriendschap tussen verschillende culturen uitdraagt, dient in kaart te worden gebracht.

